

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 5 (7)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

5

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Minojiddinov A.A. Meva-sabzavot tarmog‘i korxonalarini boshqarishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish yo‘llari	8
Mirzayev A.T., Dilnozaxon M. O‘zbekistonda turizm marketingi samaradorligini baholash va uni takomillashtirishning integratsiyalashgan mexanizmi.....	12
Shavkatov A.Sh. O‘zbekistonda kichik biznes rivojlanishining institutsional va makroiqtisodiy asoslari.....	16
Махамаджанов М.М. Инновационная трансформация банковского сектора Узбекистана: общесистемные тенденции и финансовые результаты.....	20
Sativaldiyeva G.X. IFRS 16 “Ijara” xalqaro standartiga muvofiq ijara hisobidagi o‘zgarishlar.....	24
Ismailov X.M. Aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta‘minlash metodologiyasini takomillashtirish masalalari.....	28
Yusubov I.I. Mintaqada iqtisodiyotni barqarorlashtirishda raqamli xizmatlarning rivojlanishi.....	32
Saidaxmedov N.X. Paxta-to‘qimachilik klasterlari faoiyatini shakllanishi va rivojlanishining zamonaviy nazariyalari.....	35
Istamqulov D.Q., Danyarova F.B. Milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirish yo‘llari.....	40
Aipova I.I. Resurs samaradorligini baholashning nazariy usullari va ko‘rsatkichlari.....	43
Mirzaraximova A.A. Tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirish yo‘llari.....	49
Xalmirzaev A.A. Yer va suv resurslaridan samarali foydalanishda hududiy ixtisoslashuvning ahamiyati va iqtisodiy samaradorligi.....	53
Sidikov Z.A. Sirdaryo viloyatida sanoatlashtirish jarayonining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta‘siri.....	59
Usmanova N.Y. Raqamli iqtisodiyotda menejment qarorlarini qabul qilishda innovatsion texnologiyalarning roli.....	63
Ergashev R.X., Rajabaliyeva I.A. Transport-logistika infratuzilmasini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish va uning samaradorligini oshirish.....	67
Raximova D.S. Barqaror restoran amaliyotlari: oziq-ovqat chiqindilarini kamaytirish va qayta ishlashning innovatsion yondashuvlari.....	70
Narzullayeva X.A. Investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishning xalqaro tajribalari.....	76
Muxitdinov Sh.Z. Kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta‘sir etuvchi omillar.....	84
No‘monov O.O‘. Agrotadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatiga ta‘sir etuvchi makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy omillarni kompleks baholash.....	88
Yeshimbetov U.X. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....	92
Raximova K.N. Tadbirkorlik sharoitida yashil biznesni tashkil etish va rivojlantirishining o‘ziga xos xususiyatlari	97
Хошимов П.З., Тўрахожайев Х.Х. Ислоний банкларнинг ишлаш тамойиллари ва ислон молия тизимининг Ўзбекистон иқтисодиётига таъбиқи.....	100
Sattarov R.A. An integrated methodological framework for evaluating and forecasting interregional economic cooperation: an input-output approach (evidence from Uzbekistan).....	107
Farmanov J.Z. Mintaqada asalarichilik ekotizimining tamoyillari va ekologik-geografik xususiyatlarini takomillashtirish	111
Qurbonov A.B. Janubiy iqtisodiy rayonda qishloq xo‘jaligi orxonlarining tarkibiy o‘zgarishi va agrar kooperatsiyani rivojlantirish yo‘nalishlari.....	114
Тоштемиров Т.Т. Ўзбекистонда кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятини кенгайтиришда солиқ механизмларидан фойдаланиш масалалари.....	119
Arziyev M.A. O‘zbekiston iqtisodiyotini transformatsiyalash sharoitida oilaviy tadbirkorlikni rivjlantirishning ustuvor yo‘nalishlari.....	122
Maxkamova S.Sh. Ekologik innovatsiyalar orqali yerni oqilona boshqarishning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	127
Olimova N.X. Yashil moliyalashtirishning rivojlanish tendensiyalari hamda hozirgi amaliyoti: milliy kontekst	137
Zaylobitdinova H.X. Davlat oliy ta‘lim muassasalarining tijorat faoliyatini samarali boshqarish strategiyalari.....	141
Komilov A.I. Evolution of the catering industry in the context of digital technologies.....	145

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Sotvoldiyev N.N. Mamlakatimizda yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda mehnat bozoriga ta'sir etuvchi omillar.....	149
O'rinov A.A. Sanoat tarmoqlarining investitsion imkoniyatlarini barqarorlik indikatorlari asosida boshqarish mexanizmlari.....	154
Ahmadaliyeva R.A. O'zbekistonda xufyona iqtisodiyotga qarshi kurashish samaradorligi.....	158
Uzganbayeva D.T., Alimova Sh.F. The role of investment strategies in transforming small business entities into large corporate structures.....	162
Goziyev M.Sh., Abdufattoyeva M. Sun'iy intellekt asosida iqtisodiy qarorlar qabul qilish samaradorligini oshirish.....	167
Qobilov H., Uzganbayeva D.T. O'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning ro'li: so'nggi yillardagi islohotlar sharoitida iqtisodiy o'sish va bandlikka qo'shayotgan hissi.....	170
Sotiboldiyeva R., Uzganbayeva D.T. O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati.....	174
Маматкулов З.Ш. Хизмат кўрсатиш фаолиятининг шакллантириш ва бошқаришда хориж тажрибаларидан самарали фойдаланишнинг инновацион йўналишлари.....	179
Shamsiddinov P., Uzganbayeva D.T. Iqtisodiyotning raqamlashtirishning afzaliklari va uning oqibatlari.....	185
Qosimov A.S. Jizzax viloyati mahallalarining qayta nomlanishi va demografik jarayonlar va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari.....	189
Qodirov A., Tulaganov E.J., Berdimurodov U.S. Inson kapitalini kapitalizatsiya qilish va samaradorligini oshirish.....	192
Saidkarimova M.I., Sobirov O.A. Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish yo'llari.....	199
Saidova M.J. Sanoat transformatsiyasi sharoitida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni (Andijon viloyati misolida)	203
Юсупов А.С., Пардаев Х.Ф. Динамическое управление международным портфелем акций: механизмы ребалансировки и преимущества глобальной диверсификации в условиях волатильности валютных рынков.....	206
Burxonov J.X., Soliyev I.I. Mehnat bozorini tartibga solishda innovatsion yondashuvlarning xorij tajribasi tahlili.....	213
Xaitbaev J.O. Mintaqa iqtisodiyotini barqarorligini ta'minlashda suv resurslaridan foydalanishning ko'p omilli ekonometrik modellari.....	217
Saidov U.S. Kichik tadbirkorlik subyektlarida ekologik innovatsiyalarni rag'batlantirishning moliyaviy yo'nalishlari.....	221
Nurmaxanmadov N.B. Iqtisodiyotning ekologiyaga ta'sir moyilligining oshib borishi muammosi.....	224
Xudayberdiyev K. Davlat xaridlarida elektron platformalar faoliyatini optimallashtirishda sun'iy intellektga asoslangan moderatsiya mexanizmlarining roli.....	230
Xolxo'jayev E.G'. Davlat xaridini tashkil etishda elektron savdolardan foydalanish samaradorligi hamda imkoniyatlari tahlili.	234
Rustamova F.A. Qishloq joylarda tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy samaradorligini baholash va uni oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	238
Ikromov A. Iqtisodiy jarayonlarni ekonometrik modellashtirishda integro-differensial tenglamalarning o'rni va ularni tadqiq etish.....	241
Sarimsakov B.R., Usmonov J.Q. Xorijiy mamlakatlarda inson kapitalidan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida samarali foydalanish tajribalari.....	245
Maraimov I.R. O'zbekistonda kambag'allikni kamaytirish va aholi turmush farovonligini oshirish.....	251
Yusupov Sh.B. Xorazm viloyatida sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini baholash va oshirish yo'llari: 2020–2025 yillar tahlili va 2030 yilga prognoz.....	256
Chintemirova D.Sh. Hududlar kesimida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari.....	260
Xusanova Z.R. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.....	265
Tajiboyev S.O., Gulimboyev S.I. Moliyaviy siyosatning investitsiya muhitiga ta'siri.....	270
Tajiboyev S.O. G'aznachilikda to'lovlarni amalga oshirish.....	275
Xaydarov M., Baxtiyorov I. Innovatsion iqtisodiyot g'oyalari va ularni oliy ta'lim tizimi orqali qo'llashning nazariy asoslari.....	279
Ким Т.В., «Зарубежный опыт развития циркулярной экономики и её роль в формировании ресурсосберегающей модели экономического развития».....	286

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Saydullayeva R.U. Analysis of financial efficiency and profitability in the green economy: the role of IAS and IFRS standards.....	292
Galatov A.A., Karimova G.A. O‘zbekistonda Islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyati va strategik boshqaruv tizimining tahlili.....	296
Tursunov F.U. Oliy ta‘lim sifati monitoringini takomillashtirish mexanizmlarini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari... ..	300
Yakhshiboev R.E. Retrieval-augmented generative AI for smart learning content.....	303
Ergashev S.A. Sanoat korxonalarini barqaror rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish: ilmiy-nazariy va amaliy asoslar.....	307
Абдуллаева Р.Ғ., Тажибаева Н.Ф. Ўзбекистон иқтисодиётида инвестицияларнинг устувор йўналишлари ва ривожланиш истиқболлари.....	311
Sayfullayev J. Why organizations struggle to implement green management practices: key barriers and practical solutions.....	316
Sirojiddinov K.I. Korxonaning raqobatbardoshligini baholash usullari.....	319
Ibraximov X.S. Mintaqalarda tadbirkorlik muhitini shakllantirishda kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘rni va mexanizmlari.....	324
Tajibayev K.Q. Farg‘ona vodiysida kichik biznes sub’ektlari raqobatbardoshligini oshirishning metodologik asoslari.....	328
Abdulxakimov Z.T. Barqaror rivojlanish evolyusiyasi va tarkibiy qismlari masalalari.....	332
Pazilidinov M.M. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlarning raqamlashtirish tajribasi.....	337
Жураева М.З., Ахмедов Р.М. Экосистема применения системного подхода в менеджменте транспортной инфраструктуры.....	341
Ахмедов Р.М. Основные требования к разработке системного подхода в менеджменте дорожного хозяйства Республики Узбекистан.....	348
Mamasiddiqova F.X. Qishloq xo‘jaligida mahallalar ixtisosligi: nazariy asoslar, regional tahlil va rivojlantirish istiqbollari.....	353
To‘rayev A.A. Mehnat bozorini texnologik transformatsiyalash sharoitida ishchi kuchi raqobatbardoshligini oshirish mexanizmlari.	358
Солиев И.И. Концептуальные основы институциональной автономии вузов в условиях модернизации системы образования Узбекистана.....	362
Xasanov S.Q. Sanoat korxonalarini rivojlantirishda modernizatsiya va klaster yondashuvining o‘rni.....	365
Murodov A. Aholining real pul daromadlarini va xarid qobiliyatini oshirishning nazariy asoslari.....	369
Карабаев Р.З. Искусственный интеллект в цифровой экономике Узбекистана.....	374
Rasulova Sh.A. Bozor iqtisodiyotida monopoliyaning mohiyati, shakllari va uning O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta’siri.....	378
Salimov A.F., Rasulova Sh.A. Bozor muvozanati va unga ta’sir ko‘rsatuvchi omillar.....	381
Sattarova G.X. O‘zbekiston logistika bozorida yuk tashish xavflarini sug‘urta orqali kamaytirishning iqtisodiy samaradorligi.....	385
Муродхўжаева Ф.М. Маҳаллий саноатни шакллантиришда кластер ёндашуви ва 2030 йилгача трансформациянинг прогноз параметрлари (Наманган вилояти мисолида).....	389
Yoqubjonov R.R. Kichik biznes mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	396
Nasritdinov B.X. Risklarni integral baholash kichik biznesda moslashuvchan boshqaruv tizimi asbobi sifatida	400
Abdurazzoqov H.A. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonining hozirgi holati va tendentsiyalari.....	406
Turgunov M.M., Soliyev I.I. Milliy innovatsion tizim samaradorligini oshirishning strategik yo‘nalishlari.....	411
Kuzimuratova D.M. O‘zbekiston Respublikasida tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish va takomillashtirish.....	414
Soyibjonov I.S. Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish.....	419
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	423
Odinayev G‘.J. Nogironligi bo‘lgan aholi qatlamini strategik sohalarda band qilish loyihalari.....	427
Abduvahobov V.B. Jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishning global standartlari va O‘zbekiston tajribasi: kompleks tahlil.....	430
Қўзиёва Н.Н. Билвосита солиқларнинг шаклланиши ва ривожланиб бориши.....	435

**OLIY TA’LIM SIFATI MONITORINGINI TAKOMILLASHTIRISH MEKANIZMLARINI
RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI**

**СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ МЕХАНИЗМОВ
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МОНИТОРИНГА КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО
ОБРАЗОВАНИЯ**

**MODERN APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF MECHANISMS FOR
IMPROVING HIGHER EDUCATION QUALITY MONITORING**

Tursunov Farxod Umirzakovich

SamISI, “Menejment” kafedrasi mudiri, i.f.n. dotsent

Annotatsiya

Mazkur ishda oliy ta’lim sifati monitoringini takomillashtirish va ta’lim jarayoni sifatini baholash mexanizmlarining nazariy hamda amaliy jihatlarini tahlil qilingan. Tadqiqotda O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, ta’lim sifati menejmenti tizimini joriy etish jarayonlari, ichki va tashqi baholash mexanizmlari hamda xalqaro tajribalar o‘rganilgan. Shuningdek, ISO, TQM, ESG standartlari, PDCA sikli, SWOT-tahlil va benchmarking usullarining oliy ta’lim muassasalari faoliyatidagi ahamiyati yoritilgan. Xorijiy davlatlar tajribasi asosida ta’lim sifatini oshirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash va ta’lim jarayonini samarali boshqarish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Oliy ta’lim, ta’lim sifati, sifat menejmenti, ta’lim sifati monitoringi, ta’lim jarayoni, ichki baholash, tashqi baholash, akkreditatsiya, ESG standartlari, TQM, ISO standartlari, PDCA sikli, SWOT-tahlil, benchmarking, innovatsion texnologiyalar, raqobatbardosh kadrlar, ta’lim samaradorligi, xalqaro tajriba.

В данной работе проанализированы теоретические и практические аспекты совершенствования мониторинга качества высшего образования и механизмов оценки качества образовательного процесса. В исследовании рассмотрены реформы, осуществляемые в системе высшего образования Узбекистана, процессы внедрения системы менеджмента качества образования, механизмы внутренней и внешней оценки, а также международный опыт. Кроме того, раскрыта роль стандартов ISO, TQM, ESG, цикла PDCA, SWOT-анализа и методов бенчмаркинга в деятельности высших образовательных учреждений. На основе зарубежного опыта разработаны предложения и рекомендации по повышению качества образования, подготовке конкурентоспособных кадров и эффективному управлению образовательным процессом.

Ключевые слова: Высшее образование, качество образования, менеджмент качества, мониторинг качества образования, образовательный процесс, внутренняя оценка, внешняя оценка, аккредитация, стандарты ESG, TQM, стандарты ISO, цикл PDCA, SWOT-анализ, бенчмаркинг, инновационные технологии, конкурентоспособные кадры, эффективность образования, международный опыт.

This study analyzes the theoretical and practical aspects of improving the monitoring of higher education quality and the mechanisms for assessing the quality of the educational process. The research examines the reforms being implemented in the higher education system of Uzbekistan, the processes of introducing education quality management systems, internal and external assessment mechanisms, and international experiences. In addition, the importance of ISO, TQM, ESG standards, the PDCA cycle, SWOT analysis, and benchmarking methods in the activities of higher educational institutions is highlighted. Based on foreign experience, proposals and recommendations have been

developed to improve the quality of education, train competitive personnel, and effectively manage the educational process.

Keywords: Higher education, quality of education, quality management, education quality monitoring, educational process, internal assessment, external assessment, accreditation, ESG standards, TQM, ISO standards, PDCA cycle, SWOT analysis, benchmarking, innovative technologies, competitive personnel, educational effectiveness, international experience.

Oliy ta’lim tizimini isloh qilish va uni xalqaro standartlarga moslashtirish bugungi kunda jahon miqyosidagi dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Ta’lim sifati monitoringi va sifat menejmenti tizimi oliy ta’lim muassasalarida ta’lim sifati oshirish, o’quv jarayonlarini samarali tashkil etish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning muhim omili sifatida namoyon bo’lmoqda. O‘zbekistonda ham oliy ta’lim sohasini modernizatsiya qilish, ta’lim dasturlarini xalqaro akkreditatsiyadan o’tkazish, oliy ta’lim muassasalarini jahon reytinglariga kiritish hamda ta’lim sifati xalqaro mezonlar asosida baholashga qaratilgan keng ko’lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida ta’lim sifati ustuvor yo’nalish sifatida belgilangan bo’lib, xalqaro standartlar asosida yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash vazifasi qo’yilgan. Bu esa ta’lim jarayonini tashkil etishda ISO, TQM, ESG kabi xalqaro sifat menejmenti tizimlarini joriy qilishni talab etadi.

Oliy ta’lim sifati monitoringini takomillashtirish masalasi zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda muhim yo’nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu yo’nalishda olib borilgan ilmiy izlanishlar ta’lim sifati baholash, nazorat qilish va rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan.

Xorijiy olimlardan Harvey va Green ta’lim sifati tushunchasini ko’p qirrali kategoriya sifatida talqin qilib, uni mukammallik, moslik va transformatsiya mezonlari orqali izohlaydi. Ularning yondashuvi oliy ta’lim sifati baholashda kompleks yondashuv zarurligini ko’rsatadi. Deming esa sifat menejmenti tizimlarini takomillashtirishda doimiy monitoring va qayta aloqa mexanizmlarining muhimligini ta’kidlaydi.

Mahalliy olimlarning ilmiy ishlarida esa oliy ta’lim tizimida sifat monitoringini takomillashtirishning amaliy jihatlari, xususan, o’quv jarayonini raqamlashtirish, ichki audit tizimini kuchaytirish hamda ta’lim xizmatlari sifati oshirishga qaratilgan strategiyalar ishlab chiqilgan.

Mazkur tadqiqotda oliy ta’lim sifati monitoringini takomillashtirish va ta’lim jarayoni sifati baholash mexanizmlarini o’rganishda kompleks ilmiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, sifat menejmenti nazariyalari hamda ta’lim sohasida qo’llaniladigan zamonaviy boshqaruv konsepsiyalari tashkil etdi.

O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida ham ta’lim sifati strategik vazifa sifatida belgilangan. Mazkur konsepsiyada xalqaro standartlar asosida yuqori malakali, kreativ va mustaqil fikrlaydigan kadrlar tayyorlash, ularning intellektual salohiyati va ma’naviy kamolotini ta’minlashga alohida e’tibor qaratilgan. Bu esa ta’limni shaxs, jamiyat va davlat ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiluvchi muhim ijtimoiy institut sifatida namoyon etadi.

Zamonaviy yondashuvlarga ko’ra, ta’lim sifati shaxs va jamiyat ehtiyojlarini qondirish darajasi bilan baholanadi. Shu nuqtai nazardan ta’lim sifati ta’lim xizmatlari iste’molchilari — talabalar, ish beruvchilar va jamiyatning talablariga qay darajada javob berishi bilan izohlanadi. Bugungi kunda ta’lim muassasalari bitiruvchilarining bilim darajasi bilan mehnat bozori talablari o’rtasida muayyan tafovut mavjudligi ta’lim sifati boshqarish tizimini takomillashtirish zaruratini yanada kuchaytirmoqda.

So’nggi yillarda mamlakatimizda oliy ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, uni xalqaro standartlarga moslashtirish va raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan keng ko’lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, ta’lim dasturlarini xalqaro akkreditatsiyadan o’tkazish, xalqaro reytinglarda ishtirok etish, zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish kabi vazifalar belgilangan. Bu jarayonda ISO standartlari, TQM (Total Quality Management) konsepsiyasi va ESG (European Standards and Guidelines) kabi sifatni ta’minlash mexanizmlarini tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Oliy ta’lim mazmunini mehnat bozori va bozor iqtisodiyoti talablariga mos tashkil etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Bu nafaqat mutaxassislar tayyorlash sifatini oshiradi, balki ilmiy tadqiqotlar va innovatsion faoliyatni amaliyot ehtiyojlari bilan uyg‘unlashtirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, globallashuv jarayonlari chuqurlashayotgan sharoitda O‘zbekistonning yuqori qo‘shimcha qiymat yarata oladigan iqtisodiyotga ega davlat sifatida rivojlanishi uchun oliy ta’lim tizimi zamonaviy bilim va ko‘nikmalarga ega raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashi zarur.

Zamonaviy ta’lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish muhim o‘rin tutadi. Yangi fanlarning o‘quv rejalariga kiritilishi ta’limni tashkil etishning innovatsion shakl va usullarini qo‘llashni talab qiladi. Shu sababli professor-o‘qituvchilarning zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, elektron ta’lim resurslari va interaktiv pedagogik usullardan samarali foydalanish ko‘nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Bugungi kunda ta’lim jarayonida faol va interaktiv o‘qitish texnologiyalari keng qo‘llanilmoqda. Jumladan, loyihaviy ta’lim, hamkorlikda o‘qitish, keys-stadi, muammoli o‘qitish, vizual ma’ruzalar, jamoaviy va guruhli ishlash texnologiyalari talabalarning mustaqil fikrlashi, kreativligi va tashabbuskorligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar talabalarni nafaqat nazariy bilimlar bilan ta’minlaydi, balki ularda kasbiy kompetensiyalar va amaliy ko‘nikmalarni shakllantiradi.

Ta’lim texnologiyalarining asosiy maqsadi davlat va jamiyat ehtiyojlariga mos raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashdan iborat. Bu jarayonda talabalarning ijtimoiy mas’uliyatini shakllantirish, ularda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat tuyg‘usini rivojlantirish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Hozirgi vaqtda deyarli ko‘pchilik oliy ta’lim muassasalarida ularning o‘zlari tomonidan ko‘rsatiladigan ta’lim xizmatlari sifatini boshqarish, uni takomillashtirishga bo‘lgan intilish obyektiv zaruratga aylanib qolmoqda. Bunday intilish OTMlarida sifat menejmenti tizimini joriy qilish masalasiga olib keldi.

Jahon tajribasida oliy ta’lim sifati menejmentining turli modellari shakllangan. Yevropa mamlakatlarida ta’lim sifati davlat nazorati, litsenziyalash va akkreditatsiya tizimlari orqali baholansa, AQSH va Janubiy-Sharqiy Osiyo mamlakatlarida o‘zini o‘zi baholash va mustaqil akkreditatsiya mexanizmlari ustuvor ahamiyatga ega.

Xususan, Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida ta’lim sifati ESG standartlari asosida baholanadi. Ushbu tizimda ichki sifatni ta’minlash, ta’lim natijalariga yo‘naltirilgan dasturlar va talabalar ishtirokining yuqori darajasi muhim hisoblanadi. Buyuk Britaniyada QAA (Quality Assurance Agency) tomonidan tashqi baholash amalga oshirilib, bitiruvchilarning ishga joylashishi va ish beruvchilar qoniqish darajasi ham sifat ko‘rsatkichi sifatida baholanadi.

AQShda esa ta’lim sifati akkreditatsiya agentliklari orqali outcome-based assessment tamoyili asosida baholanadi. Bu yerda talabalarning mustaqil ta’limi, professor-o‘qituvchilarning ilmiy faolligi va akademik mustaqillikka katta ahamiyat beriladi. Yaponiya va Janubiy Koreyada esa universitet, davlat va ish beruvchilar o‘rtasidagi hamkorlik ta’lim sifatini ta’minlashning muhim omili hisoblanadi. Oliy ta’lim sifati monitoringini takomillashtirish va ta’lim jarayoni sifatini baholash mexanizmlarini rivojlantirish O‘zbekiston oliy ta’lim tizimini modernizatsiya qilishning asosiy yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ta’lim sifati monitoringi ichki va tashqi baholash tizimlari, xalqaro standartlar va zamonaviy boshqaruv usullari uyg‘unligi asosida tashkil etilganda yuqori samara beradi. Xalqaro tajribalar shuni ko‘rsatadiki, ta’lim sifatini ta’minlashda natijaga yo‘naltirilgan baholash, ish beruvchilar ishtirokini kuchaytirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va sifat menejmenti tizimini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Маслова Л.Д. О системах оценки качества высшего образования / Л.Д.Маслова // Международный научно-исследовательский журнал. -2012. — №3 (3). — С. 64-69.
2. Болонская декларация. Зона европейского высшего образования. Совместное заявление европейских министров образования. г.Болонья, 19 июня 1999 года.

3. YUNESKO xalqaro me’yoriy hujjatlari //O‘zbekcha nashrining mas’ul muharriri L.Saidova. –T.: Adolat, 2004, -B. 19-62.
4. Горленко О. А. Менеджмент качества: анализ основных определений // Методы менеджмента качества. 2004. № 12. С. 34-36.
5. Nurimbetov R.I.“Oliy ta’lim sifati menejmenti” moduli bo’yicha o’quv-uslubiy majmua,- Toshkent, “Oliy ta’lim tizimi pedagog va rahbar kadrlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishni tashkil etish bosh ilmiy — metodik markazi”, 2017.
6. R.A.Fayziyev. Sh.R.Fayziyev. Oliy ta’lim sifati va samaradorligini oshirishda avtomatlashtirilgan ta’lim va monitoring tizimining imkoniyatlari va afzalliklari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy elektron jurnali. №4. 2015. www.iqtisodiyot.uz
5. Ибатов М.К., Пак Ю.Н. Концептуальные аспекты управления качеством образования: проблемы и решения., 2018, с.10-16. DOI: 10.25586/RNU.HET.18.03.P.10.<https://cyberleninka.ru/article/n/kontseptualnye-aspekty-upravleniya-kachestvom-obrazovaniya-problemy-i-resheniya/viewer>
6. Безуглова Л.П. Образование и качество образования: теоретический аспект / Вестник социально гуманитарного образования и науки. 2014. №4, с.27-34. <http://journals.uspu.ru/attachments/article/977/05.pdf>
7. Gafurova, S.K. (2023). QUALITY MANAGEMENT IN EDUCATION: A SYSTEMATIC APPROACH. Educational Research in Universal Sciences, 2(17), 126–129. 14. Gafurova, S. K. (2023). Quality Management In Education: A Systematic Approach. Educational Research In Universal Sciences, 2(17), 126-129.

UDK: 371.3

RETRIEVAL-AUGMENTED GENERATIVE AI FOR SMART LEARNING CONTENT

AQLLI TA’LIM KONTENTI UCHUN MA’LUMOTLARNI QIDIRIB-KENGAYTIRILGAN GENERATIV SUN’IY INTELLEKT

ПОИСКОВО-ДОПОЛНЕННЫЙ ГЕНЕРАТИВНЫЙ ИИ ДЛЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО УЧЕБНОГО КОНТЕНТА

Yakhshiboev Rustam Erkinboy ugli

Independent researcher, Tashkent State University of Economics

Annotation

This article analyses the economic and pedagogical efficiency of retrieval-augmented generation (RAG) for the production of smart learning content. Drawing on industry analyses by MarketsandMarkets, Precedence Research, and NMSC, and on peer-reviewed studies from 2024–2026, it shows that the global RAG market is projected to grow from USD 1.94 billion in 2025 to USD 9.86 billion in 2030 (CAGR 38.4%), and that systems such as MEDRAG and Finetune-RAG improve answer accuracy by 18–21% and reduce hallucinations by 15–19% relative to baseline large language models.

Keywords: RAG, generative AI, learning content, large language models, vector databases, digital education, hallucination reduction, intelligent tutoring systems.

Ushbu maqolada aqli ta’lim kontentini yaratish uchun ma’lumotlarni qidirib-kengaytirilgan generativ sun’iy intellekt (RAG) texnologiyasining iqtisodiy va pedagogik samaradorligi tahlil qilinadi. MarketsandMarkets, Precedence Research va NMSC analitik hisobotlari hamda 2024–2026-yillardagi retsenziyalangan tadqiqotlarga tayangan holda RAG bozorining 2025-yildagi 1,94 mlrd AQSh dollaridan 2030-yilda 9,86 mlrd AQSh dollarigacha (CAGR 38,4%) o’sishi, MEDRAG va